

NHÌN LẠI 10 NĂM THỰC HIỆN QUY CHẾ DÂN CHỦ Ở XÃ, PHƯỜNG, THỊ TRẤN

HUỲNH ĐÀM *

Qua 10 năm thực hiện Quy chế Dân chủ ở xã, phường, thị trấn, quyền làm chủ của nhân dân ở các địa phương trong cả nước được phát huy mạnh mẽ. Đó là động lực to lớn thúc đẩy sự phát triển, đổi mới trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Để tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Quy chế Dân chủ ở xã, phường, thị trấn, các cấp ủy, chính quyền và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cần phát huy hơn nữa vai trò của mình trong lãnh đạo, chỉ đạo và tổ chức thực hiện Quy chế.

DÂN CHỦ, hiểu theo nghĩa truyền thống, là người dân làm chủ mọi quyền lực xã hội; hay nói cách khác, dân chủ là quyền lực xã hội thuộc về nhân dân, trước hết là nhân dân lao động. Lịch sử nhân loại đã chứng minh một thực tiễn mang tính chân lý: dân chủ là khát vọng lớn lao, là đòi hỏi bức xúc của con người, là một nhu cầu đặc biệt quan trọng mà con người mong muốn vươn tới; đồng thời, dân chủ cũng là một động lực quan trọng thúc đẩy xã hội phát triển. Sự phát triển của dân chủ đánh dấu những nấc thang tiến bộ của xã hội loài người.

Nhận thức được tầm quan trọng và ý nghĩa quyết định của dân chủ, nên ngay từ khi ra đời, Đảng và Nhà nước ta đã đặc biệt quan tâm đến vấn đề dân chủ và phát huy quyền làm chủ của nhân dân, coi đó là một vấn đề hệ trọng, có ý nghĩa chiến lược sâu sắc đối với sự phát triển của đất nước.

Ngay sau khi giành được độc lập, Chủ tịch Hồ Chí Minh - vị lãnh tụ kính yêu của dân tộc, người sáng lập và lãnh đạo Đảng ta, đã khẳng định rõ quan điểm về dân chủ trong việc xây dựng Nhà nước Việt Nam là:

"NƯỚC TA LÀ NƯỚC DÂN CHỦ

Bao nhiêu lợi ích đều vì dân.

Bao nhiêu quyền hạn đều của dân.

Công việc đổi mới, xây dựng là trách nhiệm của dân".⁽¹⁾

Đồng thời, Người luôn đề cao vai trò quyết định của nhân dân đối với vận mệnh của đất nước, bởi dân là gốc của nước, của cách mạng. Người khẳng định: "Cho nên việc gì có quan

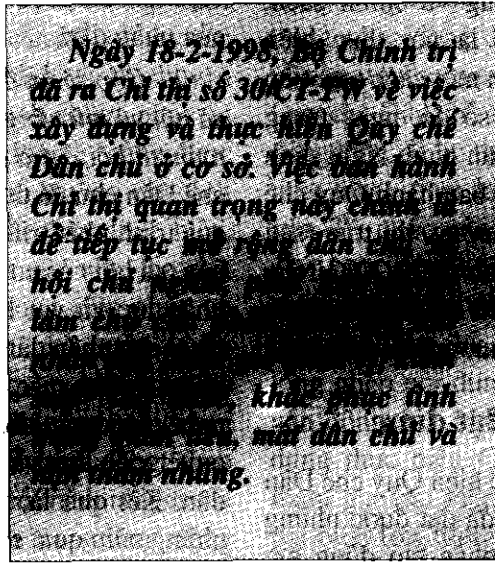
* Ủy viên Trung ương Đảng, Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam

(1) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996, t 5, tr 698

chúng tham gia bàn bạc, khó mấy cũng trở nên dễ dàng và làm được tốt. Các đồng chí ở Quảng Bình nói rất đúng:

*Đễ mười lần không dân cũng chịu,
Khó trăm lần dân liệu cũng xong*".(2)

Thấm nhuần những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về dân chủ và vai trò làm chủ của nhân dân, xuyên suốt trong các quá trình của cách mạng Việt Nam, có một quan điểm hết sức đúng đắn và khoa học, trở thành nguyên tắc và kim chỉ nam trong mọi đường lối chỉ đạo cách mạng, đã được Đảng và Nhà nước ta chỉ ra là: "cách mạng là sự nghiệp của quần chúng", và điều đó cũng có nghĩa: quần chúng nhân dân là lực lượng quyết định thắng lợi của cách mạng. Đảng Cộng sản Việt Nam luôn luôn xác định: việc mở rộng dân chủ xã hội chủ nghĩa, phát huy quyền làm chủ của nhân dân là nguyên tắc quan trọng

trong hoạt động của mình. Trong sự nghiệp đổi mới, Đảng và Nhà nước ta tiếp tục khẳng định: việc mở rộng dân chủ xã hội chủ nghĩa, phát huy quyền làm chủ của nhân dân là mục tiêu, đồng thời là động lực bảo đảm cho thắng lợi của cách mạng, của công cuộc đổi mới.

Để dân chủ đi vào thực tế của đời sống xã hội, Đảng ta đã chỉ rõ: muốn phát huy sức mạnh và sự sáng tạo vô địch của quần chúng nhân dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, phải tạo ra được những thể chế, chủ trương, chính sách thích hợp để phát huy quyền làm chủ của nhân dân trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Khi quyền làm chủ của người dân được tôn trọng và bảo đảm, sẽ tạo nên nền tảng, cơ sở vững chắc để các chủ

trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước được thực hiện có hiệu quả trong thực tế. Muốn thực hiện được điều đó, việc dân chủ hóa mọi hoạt động của Đảng và của cả hệ thống chính trị nhằm tập hợp được đông đảo mọi tầng lớp nhân dân tham gia quản lý các công việc của Nhà nước và xã hội, đóng góp trí tuệ và vật chất để xây dựng, bảo vệ đất nước sẽ là một quan điểm hết sức đúng đắn, sáng suốt. Phương châm "dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra" đã được thể hiện trong nhiều văn kiện, chỉ thị, nghị quyết của Đảng và được thể chế thành pháp luật của Nhà nước.

Xuất phát từ thực trạng yếu kém của hệ thống chính trị ở cơ sở và vấn đề mất dân chủ ở cơ sở diễn ra nghiêm trọng ở nhiều nơi, làm xói mòn lòng tin của nhân dân đối với Đảng và Nhà nước, gây nên tình trạng mất an ninh và trật tự xã hội ở

nhiều địa phương, ngày 18-2-1998, Bộ Chính trị đã ra Chỉ thị số 30/CT-TW về việc xây dựng và thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở. Đây là lần đầu tiên, Đảng ta có một văn bản riêng về vấn đề này. Việc ban hành Chỉ thị quan trọng này của Đảng chính là để tiếp tục mở rộng dân chủ xã hội chủ nghĩa, phát huy quyền làm chủ của nhân dân trong xây dựng và quản lý Nhà nước; thực hiện tốt phương châm "Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ" nhằm phát huy quyền làm chủ của dân, thu hút nhân dân tham gia quản lý, kiểm soát Nhà nước, khắc phục tình trạng

(2) Hồ Chí Minh: *Sđđ*, t 12, tr 212

suy thoái, quan liêu, mất dân chủ và nạn tham nhũng đang xảy ra ở nhiều nơi trên đất nước ta. Qua đó, nhằm xây dựng bộ máy chính quyền cơ sở ngày càng trong sạch, vững mạnh, hoạt động có hiệu lực, hiệu quả; góp phần to lớn vào việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Chỉ thị đã nêu rõ nhiệm vụ quan trọng và cấp bách trước mắt là phát huy quyền làm chủ của nhân dân ở cơ sở; bởi đó là nơi trực tiếp thực hiện mọi chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, là nơi thực hiện quyền dân chủ của nhân dân một cách trực tiếp và rộng rãi nhất. Trên cơ sở đó, ngay trong năm 1998, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 29/1998/NĐ-CP về việc ban hành Quy chế thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn (sau đó được thay bằng Nghị định số 79/2003/NĐ-CP và nay đã được nâng lên thành Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn).

Những kết quả đã đạt được

Mười năm qua, việc thực hiện Quy chế Dân chủ ở xã, phường, thị trấn đã đạt được những kết quả rất tích cực, góp phần tạo động lực thúc đẩy và phát huy quyền làm chủ của nhân dân, thu hút nhân dân tham gia quản lý nhà nước, tham gia kiểm tra, giám sát các hoạt động của Nhà nước, khắc phục một phần tệ nạn quan liêu, tham nhũng, mất dân chủ, xa rời quần chúng nhân dân của một bộ phận cán bộ, công chức nhà nước; đóng góp tích cực vào việc cải cách hành chính; tăng cường mối quan hệ mật thiết giữa Đảng với nhân dân; đóng góp tích cực vào thành tựu chung của cả nước... Có thể đánh giá khái quát những kết quả đã đạt được qua 10 năm thực hiện Quy chế Dân chủ ở xã, phường, thị trấn như sau:

1 - Nhận thức của các cấp ủy, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và toàn xã hội về dân chủ và dân chủ trực tiếp của nhân dân có nhiều chuyển biến tích cực. Thực tiễn cho thấy, thực

hiện Quy chế Dân chủ ở xã, phường, thị trấn là một chủ trương đúng đắn, hợp "ý Đảng, lòng dân", nên được nhân dân đồng tình, ủng hộ và hưởng ứng. Chính quá trình thực hiện Quy chế Dân chủ đã giúp cho cán bộ, đảng viên, công chức trong toàn bộ hệ thống chính trị ở cơ sở nhận thức sâu sắc hơn về quyền làm chủ và vai trò của nhân dân trong sự nghiệp đổi mới. Ở nhiều địa phương, trong hoạt động, chính quyền cơ sở đã chủ động, tích cực hơn trong việc đối thoại và lắng nghe ý kiến, kiến nghị của nhân dân.

2 - Góp phần đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội và giữ vững an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội ở địa phương. Việc thực hiện Quy chế Dân chủ đã thực sự trở thành động lực cho quá trình phát triển tất cả các mặt kinh tế, văn hóa, xã hội của cơ sở. Với trí tuệ, kinh nghiệm, nhân lực và vật lực, nhiều địa phương đã tổ chức cho nhân dân bàn bạc để tháo gỡ mọi khó khăn, vướng mắc, tập trung chuyển đổi ngành nghề, áp dụng khoa học - kỹ thuật nhằm giải quyết việc làm và nâng cao thu nhập cho nhân dân. Kết quả là, tại nhiều địa phương, trong những năm qua, số hộ giàu ngày càng tăng, số hộ nghèo ngày càng giảm; nhân dân đã tự giác đóng góp hàng nghìn tỉ đồng, hàng triệu ngày công lao động để xây dựng kết cấu hạ tầng nông thôn, đô thị, tạo nên diện mạo mới cho nhiều địa phương.

3 - Tác động tích cực trong việc xây dựng đời sống văn hóa - xã hội ở cơ sở. Chẳng hạn, việc xây dựng các hương ước, quy ước với những nội dung mới theo hướng văn minh, tiến bộ đã có tác động rất hiệu quả tới việc gìn giữ và phát triển các truyền thống, phong tục, tập quán, lễ hội tốt đẹp tại cộng đồng dân cư; xây dựng môi trường xã hội lành mạnh,... góp phần xây dựng nền văn hóa tiến tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

4 - Góp phần xây dựng hệ thống chính trị ở cơ sở ngày càng trong sạch, vững mạnh, hoạt

động có hiệu lực, hiệu quả. Nét nổi bật qua 10 năm thực hiện Quy chế Dân chủ là đã tạo nên một không khí mới đối với toàn bộ hệ thống chính trị ở cơ sở theo hướng dân chủ, tích cực và hiệu quả hơn. Các cấp ủy đã đổi mới phương thức hoạt động theo hướng dân chủ, dựa vào dân, chịu sự giám sát để xây dựng Đảng; không ngừng nâng cao năng lực và sức chiến đấu của tổ chức đảng. Chính quyền địa phương ở cơ sở đã làm việc theo hướng ngày càng khoa học và hiệu quả hơn. Phong cách, lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, công chức từng bước được chuyên nghiệp và có chuyển biến rõ về thái độ, ý thức, trách nhiệm phục vụ nhân dân; năng lực và trình độ ngày càng được nâng cao. Việc thực hiện chủ trương cải cách hành chính của Nhà nước đã được thực hiện, bước đầu có hiệu quả, thành nền nếp, tạo một sự chuyển biến rất rõ nét trong việc phục vụ nhân dân của các cơ quan nhà nước ở địa phương. Hệ thống các cơ quan Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân cũng ngày càng được đổi mới về tổ chức và hoạt động, theo hướng thiết thực, hiệu quả, có trách nhiệm với dân; hạn chế một bước tình trạng hoạt động phô trương và hình thức.

Về phía người dân, trong quá trình thực hiện Quy chế Dân chủ, do được cung cấp thông tin đầy đủ hơn, kịp thời hơn nên họ đã nhận thức đầy đủ và sâu sắc hơn quyền và trách nhiệm của mình theo quy định của pháp luật. Qua đó, góp phần quan trọng vào việc xây dựng Đảng, bộ máy chính quyền và Mặt trận Tổ quốc ở cơ sở ngày càng trong sạch, vững mạnh, hoạt động có hiệu lực, hiệu quả; làm giảm bớt tệ quan liêu, mệnh lệnh, cửa quyền, nâng cao ý thức phục vụ nhân dân của đội ngũ cán bộ, công chức nói chung và ở xã, phường, thị trấn nói riêng. Đây là nhân tố quan trọng để bảo đảm cho tình hình an ninh, trật tự, an toàn xã hội được ổn định tại nhiều nơi, nhiều vùng, địa phương trong cả nước.

Trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ của mình, Mặt trận Tổ quốc các cấp đã phối hợp chặt chẽ với chính quyền và các tổ chức thành viên để tuyên truyền, phổ biến rộng rãi trong đoàn viên, hội viên và nhân dân những chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước về xây dựng và thực hiện Quy chế Dân chủ, bằng nhiều hình thức đa dạng, phong phú, phù hợp với từng đối tượng. Quan tâm phát huy vai trò người cao tuổi, chức sắc tôn giáo, già làng, trưởng bản, người có uy tín trong cộng đồng dân cư, nhằm thông qua các vị này, tuyên truyền, phổ biến việc thực hiện Quy chế Dân chủ trong các tầng lớp nhân dân; đồng thời, để họ thực sự là những người gương mẫu trong thực hiện Quy chế Dân chủ. Mặt trận Tổ quốc các cấp đã tích cực, chủ động phối hợp với các cấp ủy, chính quyền và các tổ chức thành viên để thực hiện các nội dung của Quy chế Dân chủ, trong đó chú trọng tới việc lồng ghép nội dung các phong trào, các cuộc vận động của Mặt trận Tổ quốc vào các nội dung thực hiện Quy chế Dân chủ; tích cực tham gia vào việc bầu cử đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân, bầu trưởng thôn, tổ trưởng tổ dân phố; vận động nhân dân tham gia xây dựng hương ước, quy ước ở khu dân cư, v.v.. Bên cạnh đó, Mặt trận Tổ quốc các cấp cũng đẩy mạnh các hoạt động giám sát và vận động nhân dân giám sát việc thực hiện Quy chế Dân chủ, thông qua các hình thức như: củng cố, kiện toàn tổ chức và hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân, Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng; tham gia công tác tiếp dân và xử lý đơn thư khiếu nại, tố cáo của công dân; tham gia các kỳ họp của Hội đồng nhân dân cấp xã, các buổi tiếp xúc cử tri để giám sát hoạt động của chính quyền, đại biểu Hội đồng nhân dân và đội ngũ cán bộ, công chức xã.

Quá trình tổ chức thực hiện tốt 6 nội dung của cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư", với mục

tiêu chủ yếu là cải thiện dân sinh, nâng cao dân trí và phát huy dân chủ ở cộng đồng dân cư, đã thúc đẩy mạnh mẽ việc thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở. Thực tiễn cho thấy, nơi nào cấp ủy, chính quyền quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo và phối hợp chặt chẽ với Mặt trận Tổ quốc, tổ chức thực hiện tốt cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư" thì nơi đó, Quy chế Dân chủ được thực hiện có hiệu quả thiết thực; bộ máy chính quyền và đội ngũ cán bộ ở cơ sở được kiện toàn, củng cố.

Đặc biệt, trong thời gian vừa qua, Mặt trận Tổ quốc đã tiến hành lấy phiếu tín nhiệm đối với các chức vụ chủ chốt do Hội đồng nhân dân xã bầu và trưởng thôn. Qua thời gian thực hiện, chủ trương này đã được các cấp ủy, chính quyền và đông đảo nhân dân hoan nghênh, đồng tình, ủng hộ và đã thu được nhiều kết quả rất đáng khích lệ. Trong 2 năm (năm 2005 và năm 2006) tiến hành việc lấy phiếu tín nhiệm, có 165 chức danh là Chủ tịch Hội đồng nhân dân, Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã (chiếm tỷ lệ khoảng 0,6% trong tổng số những người được lấy phiếu tín nhiệm) và 2.304 trưởng thôn, tổ trưởng tổ dân phố (chiếm tỷ lệ khoảng 2,7% trong tổng số những người được lấy phiếu tín nhiệm) đã bị xem xét miễn nhiệm do không nhận được sự tín nhiệm cao của nhân dân và Mặt trận Tổ quốc ở cơ sở. Qua đó, góp phần tích cực trong việc xây dựng đội ngũ cán bộ chính quyền ở cơ sở ngày càng trong sạch, có đủ phẩm chất đạo đức và năng lực để hoàn thành nhiệm vụ được giao.

Tuy nhiên, cùng với những thành tích bước đầu đã đạt được, quá trình thực hiện Quy chế

Dân chủ ở xã, phường, thị trấn cũng bộc lộ những hạn chế, yếu kém. Đó là, do nhận thức về dân chủ còn hạn chế, chưa thấy hết được tầm quan trọng, ý nghĩa sâu sắc, tính cấp bách và lâu dài của vấn đề dân chủ cũng như của việc phát huy quyền làm chủ của nhân dân nói chung và thực hiện Quy chế Dân chủ nói riêng nên không ít cán bộ, đảng viên còn có biểu hiện thiếu trách nhiệm trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo, thiếu gương mẫu trong việc thực hiện Quy chế Dân chủ. Đồng thời, do chưa nhận thức đầy đủ tầm quan trọng của cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu

Thực tiễn cho thấy, nơi nào cấp ủy, chính quyền quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo và phối hợp chặt chẽ với Mặt trận Tổ quốc tổ chức thực hiện tốt cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư", thì nơi đó, Quy chế Dân chủ được thực hiện có hiệu quả thiết thực.

dân cư" nên chưa cụ thể hóa việc thực hiện Quy chế Dân chủ vào nội dung cuộc vận động. Ở nhiều nơi, chỉ tập trung thực hiện Quy chế Dân chủ trong thời gian đầu, khi mới triển khai, chưa có được sự duy trì, kiểm tra, giám sát, đôn đốc thường xuyên. Một số nơi, triển khai thực hiện Quy chế Dân chủ nhưng chưa gắn kết một cách chặt chẽ, khoa học với việc thực hiện các nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, an ninh, quốc phòng, cải cách hành chính, xây dựng hệ thống chính trị ở cơ sở, v.v.. Bên cạnh đó, trình độ dân trí của một bộ phận nhân dân còn hạn chế, ý thức làm chủ chưa được nâng cao, sự hiểu biết về dân chủ và pháp luật còn chưa đầy đủ; tư tưởng tự do, vô tổ chức, bè cánh, dòng họ còn khá nặng nề; năng lực giám sát của nhân dân còn hạn chế nên nhiều người dân còn thờ ơ với việc thực hiện Quy chế Dân chủ, hoặc chỉ quan tâm tới quyền lợi mà xem nhẹ trách nhiệm, nghĩa vụ; thậm chí, tại nhiều địa phương còn để xảy ra tình trạng một số phần tử xấu đã lợi dụng dân chủ, vi phạm pháp luật, làm mất trật tự xã hội.

Những nhiệm vụ và giải pháp trong thời gian tới

Trước yêu cầu của thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập kinh tế quốc tế, hơn lúc nào hết, chúng ta cần tiếp tục đẩy mạnh việc thực hiện dân chủ trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội và nâng lên một tầm cao mới. Cần quán triệt sâu sắc quan điểm của Đảng tại Đại hội X: "Dân chủ xã hội chủ nghĩa vừa là mục tiêu vừa là động lực của công cuộc đổi mới... Mọi đường lối, chính sách của Đảng và pháp luật của Nhà nước đều vì lợi ích của nhân dân, có sự tham gia ý kiến của nhân dân.

Xây dựng một xã hội dân chủ, trong đó cán bộ, đảng viên và công chức phải thực sự là công bộc của nhân dân. Xác định các hình thức tổ chức và có cơ chế để nhân dân thực hiện quyền dân chủ trên các lĩnh vực kinh tế, văn hóa, xã hội. Đề cao trách nhiệm của các tổ chức Đảng, Nhà nước đối với nhân dân"⁽³⁾.

Tại Đại hội X, Đảng ta còn chỉ ra rằng, phát huy dân chủ là vấn đề có ý nghĩa chiến lược đối với tiến trình phát triển của nước ta.

Trong bối cảnh mới, vấn đề nâng cao hiệu quả của việc thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn cần được cấp ủy, chính quyền và Mặt trận Tổ quốc các cấp quan tâm, chú trọng và đẩy mạnh; coi đây là khâu then chốt trong quá trình thực hiện dân chủ xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay. Trong thời gian tới, cần thực hiện tốt những nhiệm vụ và giải pháp sau đây:

Trước hết, tiếp tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục, quán triệt sâu sắc cho cán bộ, đảng viên và nhân dân những chủ trương chỉ đạo của Đảng và pháp luật của Nhà nước về xây dựng và thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn như: Chỉ thị số 30 của Bộ Chính trị (khóa VIII), Chỉ thị số 10 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa IX), Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn,... nhằm

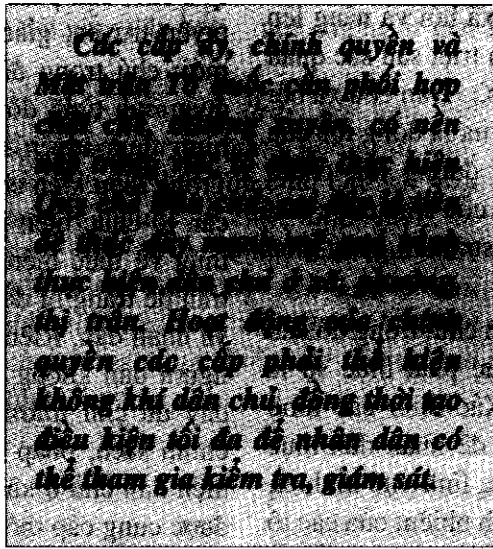
nâng cao hơn nữa nhận thức và năng lực thực hiện dân chủ cho cán bộ, đảng viên và nhân dân; coi đây là nhiệm vụ quan trọng và thường xuyên của các cấp ủy, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể.

Để công tác tuyên truyền, giáo dục đạt hiệu quả cao, cần phải đa dạng hóa các hình thức tuyên truyền, giáo dục và thường xuyên đổi mới; chú trọng đến trình độ, phong tục, tập quán của từng đối tượng để lựa chọn những hình thức tuyên truyền, giáo dục phù hợp. Trong điều kiện cho phép, các ngành, các cấp cần tổ chức biên soạn, in ấn các tài liệu cần thiết về thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn để trang bị đầy đủ cho cán bộ, đảng viên và nhân dân. Kiên quyết khắc phục tình trạng người dân không biết hoặc không nắm được đầy đủ chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước về thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn do không được cung cấp thông tin, tài liệu.

Hai là, nâng cao trình độ dân trí nói chung, đặc biệt là những kiến thức về pháp luật, để nhân dân có thể hiểu, biết về quyền và nghĩa vụ của mình, có ý thức sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật; từ đó có thể hoàn thành tốt nhiệm vụ của người làm chủ và có đủ năng lực để tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội. Đây là một nhiệm vụ khó khăn, phức tạp, vừa mang tính cấp bách, vừa mang tính chiến lược, lâu dài, nhưng đòi hỏi chúng ta phải có nhiều giải pháp để nỗ lực thực hiện. Nếu trình độ dân trí không cao, ý thức chấp hành pháp luật của nhân dân còn yếu thì chúng ta rất khó xây dựng được một nền dân chủ xã hội chủ nghĩa văn minh, hiện đại và nhân văn; việc thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn cũng vì thế mà sẽ mất đi ý nghĩa và hiệu quả không cao.

(3) Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006, tr 125

Ba là, các cấp ủy, chính quyền và Mặt trận Tổ quốc cần phối hợp chặt chẽ, thường xuyên, có nền nếp trong việc tổ chức thực hiện tốt Quy chế Dân chủ; coi đây là tiền đề thúc đẩy mạnh mẽ quá trình thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn. Hoạt động của chính quyền các cấp, nhất là cấp cơ sở, phải thể hiện không khí dân chủ; đồng thời, tích cực vận động và tạo điều kiện tối đa để nhân dân có thể kiểm tra, giám sát được hoạt động của mình. Cán bộ, đảng viên phải không ngừng nâng cao trình độ lý luận chính trị và chuyên môn để hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao; phải là những tấm gương về thực hiện dân chủ. Cần coi việc xây dựng và

thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn là một tiêu chuẩn quan trọng để xem xét chi bộ, đảng bộ trong sạch, vững mạnh; đảng viên, cán bộ có đủ tư cách hay hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao; các cơ quan trong bộ máy chính quyền có đủ tín nhiệm đối với Đảng và nhân dân.

Công tác kiểm tra, đôn đốc việc thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn của các cấp phải được duy trì thường xuyên và nghiêm túc. Ban chỉ đạo thực hiện Quy chế Dân chủ các cấp cần được củng cố, kiện toàn và bổ sung để hoạt động ngày càng thiết thực và hiệu quả hơn; xứng đáng là nơi tham mưu đắc lực nhất cho Đảng và Nhà nước về thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn. Định kỳ, có sơ kết, tổng kết để rút kinh nghiệm, nhằm thực hiện có hiệu quả hơn chủ trương thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn.

Bốn là, gắn việc xây dựng và thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn với việc thực hiện các nhiệm vụ chính trị, phát triển kinh tế - xã hội và xây dựng hệ thống chính trị ở cơ sở. Cần có chính sách động viên, khen thưởng kịp thời những địa phương, cá nhân làm tốt; đồng

thời, xử lý nghiêm minh đối với những trường hợp mất dân chủ hoặc lợi dụng dân chủ để gây rối, vi phạm pháp luật, gây bức xúc trong xã hội và nhân dân.

Năm là, để hoàn thành tốt các nhiệm vụ tham gia thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn, Mặt trận Tổ quốc các cấp cần tiếp tục tổ chức quán triệt sâu rộng các chủ trương, đường lối của Đảng và chính

sách, pháp luật của Nhà nước và các hướng dẫn của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam về xây dựng và thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn, nhất là nội dung Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn và các văn bản hướng dẫn thực hiện Pháp lệnh của các cơ quan trung ương cho đội ngũ cán bộ Mặt trận Tổ quốc các cấp, đặc biệt là ở cấp xã và Ban Công tác Mặt trận Tổ quốc ở khu dân cư (thôn, làng, ấp, bản, tổ dân phố...). Tham gia thực hiện tốt 6 nội dung cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư". Đặc biệt, cần chuẩn bị và tổ chức tốt Đại hội Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp, nhất là cấp cơ sở, tiến tới Đại hội đại biểu toàn quốc Mặt trận Tổ quốc Việt Nam lần thứ VII theo tinh thần Chỉ thị số 18, ngày 22-11-2007 của Ban Bí thư. Đây là đợt sinh hoạt chính trị sâu rộng trong toàn Đảng, toàn dân, nhằm nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng

viên và nhân dân về sự nghiệp đại đoàn kết toàn dân tộc; về vị trí, vai trò, chức năng, nhiệm vụ của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, nhất là trong giai đoạn hiện nay. Thông qua Đại hội để củng cố, kiện toàn tổ chức, nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ Mặt trận Tổ quốc các cấp, nhất là ở cơ sở, Ban Công tác Mặt trận Tổ quốc ở khu dân cư. Trên cơ sở đó, sẽ có tác dụng tích cực đối với việc thực hiện dân chủ ở xã, phường.

Trong thời gian tới, việc lấy phiếu tín nhiệm đối với các chức vụ là Chủ tịch, Phó Chủ tịch Hội đồng nhân dân và Chủ tịch, Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã được thực hiện theo tinh thần của Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn. Do đó, Mặt trận Tổ quốc các cấp cần tổ chức quán triệt, tập huấn cho đội ngũ cán bộ Mặt trận những quy định mới trong Pháp lệnh; Nghị quyết liên tịch số 09/2008/NQLT-CP-UBTWMTTQVN, ngày 17-4-2008, của Chính phủ và Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam hướng dẫn thi hành một số điều của Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn và các văn bản khác của trung ương hướng dẫn về việc lấy phiếu tín nhiệm đối với các chức danh là Chủ tịch, Phó Chủ tịch Hội đồng nhân dân và Chủ tịch, Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp xã.

Mặt trận Tổ quốc các địa phương cần tiếp tục phối hợp chặt chẽ với Thường trực Hội đồng nhân dân và Ủy ban nhân dân cùng cấp thực hiện tốt Quy chế phối hợp giữa hai bên; bổ sung hoặc ban hành mới những văn bản hướng dẫn, chỉ đạo triển khai nhằm hoàn thiện các văn bản để thực hiện việc lấy phiếu tín nhiệm theo tinh thần của Pháp lệnh, phù hợp với tình hình của địa phương, nhất là các văn bản hướng dẫn về hình thức bản kiểm điểm của những chức danh được lấy phiếu tín nhiệm; văn bản hướng dẫn kinh phí cho việc triển khai, thực hiện, v.v..

Mặt trận Tổ quốc các cấp cần tiếp tục đẩy mạnh các hoạt động giám sát và vận động nhân dân giám sát việc thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn; tập trung củng cố, kiện toàn và nâng cao chất lượng hoạt động của Ban Thanh tra nhân dân xã, phường, thị trấn và Ban Giám sát đầu tư của cộng đồng; coi đây là nhân tố cơ bản quyết định tới hiệu quả của công tác Mặt trận Tổ quốc trong việc tham gia thực hiện dân chủ ở cơ sở.

Xây dựng và thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn đã được thực tiễn khẳng định là một chủ trương đúng đắn, tác động tích cực tới nhiều mặt của đời sống xã hội, nhất là đã trực tiếp thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng và củng cố chính quyền ở cơ sở, tăng cường mối quan hệ mật thiết giữa nhân dân với Đảng, Nhà nước và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Để việc xây dựng và thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn ngày càng có hiệu quả, mang tính bền vững và lâu dài, đòi hỏi phải có sự lãnh đạo, chỉ đạo thường xuyên của các cấp ủy, sự thực thi nghiêm túc, sáng tạo, có trách nhiệm của chính quyền và Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và sự tham gia tích cực của các tầng lớp nhân dân. Trong quá trình triển khai thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn, chúng ta phải kết hợp thực hiện nhiều nhiệm vụ và giải pháp một cách đồng bộ, nhịp nhàng và linh hoạt; không được áp dụng một cách cứng nhắc, máy móc và phải phù hợp với hoàn cảnh cụ thể của từng địa phương, cơ sở. Có như vậy, việc thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn mới thực sự trở thành động lực, phát huy sức mạnh khối đại đoàn kết toàn dân tộc, thúc đẩy mọi phong trào thi đua yêu nước trong các tầng lớp nhân dân; góp phần quan trọng vào việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của dân, do dân, vì dân trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. □